

VEDLEGG



Fiskeri- og havministeren

Stortinget
v/ Transport- og kommunikasjonskomiteen
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

25/8001-2

19. januar 2026

Dokument 8:72 S (2025-2026) - representantforslag om håndtering av kvikksølv og torpedoer ved U-864

Jeg viser til brev fra leder i transport- og kommunikasjonskomiteen datert 22. desember 2025, der komiteen ber om Nærings- og fiskeridepartementets vurdering av representantforslag om håndtering av kvikksølv og torpedoer ved U-864.

I representantforslaget fremmes det forslag om to vedtak:

1. Stortinget ber regjeringen sikre at det planlagte toktet på ubåt U-864 gjennomføres på en måte som ikke umuliggjør en eventuell heving eller fjerning av ubåtvraket med last, eller fjerning av torpedoer.
2. Stortinget ber regjeringen endre mandatet til Kystverket slik at heving av ubåten U-864 med last, og/eller fjerning av torpedoer, blir vurdert som fullverdige alternativer. Arbeidet skal kvalitetssikres.

Når det gjelder forslag 1, kan jeg orientere om at det ikke foreligger planer om å gjennomføre det omtalte toktet ved U-864 på en måte som umuliggjør en eventuell heving eller fjerning av ubåtvraket med last, eller fjerning av torpedoer.

I anbudsdokumentene som lå til grunn for anskaffelsen av leverandør for å gjennomføre toktet, var det beskrevet en opsjon om å skaffe tilgang til torpedorommet for å inspisere torpedolasten. Forsvarsmateriell (FMA) har frarådet denne delen av operasjonen, og Kystverket vil ikke innløse denne opsjonen, slik at det ikke vil bores hull i trykkskroget inn til torpedorommene i forbindelse med toktet.

Et vedtak i tråd med forslag 1 vil ikke være til hinder for å gjennomføre den planlagte undersøkelsen, og jeg har ikke ytterligere merknader til dette.

Nedenfor redegjør jeg for min vurdering av forslag 2.

Bakgrunn for Kystverkets oppdrag

i 2020 ble det nedsatt et ekspertutvalg som fikk i oppdrag å gi departementet en tilrådning om tiltak for håndtering av vraket av U-864, kvikksølvlasten og kvikksølvforurenset havbunn rundt vraket. Utvalget besto av representanter bl.a. fra fagmiljøer innenfor marine operasjoner og subsea-operasjoner, miljøer med sterk fagkompetanse innenfor risikoanalyse, og miljøer med kompetanse innen kjemi, spesielt kvikksølvkjemi. Forsvarets forskningsinstitutt var representert i utvalget, og utvalget brukte vurderinger fra FMA knyttet til sannsynligheten for detonasjon av eksplosiver.

Utvalget leverte sin rapport høsten 2022, og anbefalte alternativet med heving av deler av kvikksølvlasten før tildekking av vrak og sjøbunn. De pekte også på at det er mange usikkerhetsmomenter som må avklares før tiltaket kan gjennomføres. Som en oppfølging av denne anbefalingen fikk Kystverket i oppdrag å gjennomføre en undersøkelse for å kartlegge vraket av U-864 og områdene rundt, med sikte på å redusere usikkerhetene i en plan for eventuell heving av deler av kvikksølvlasten. Det er dette oppdraget Kystverket nå er i gang med, og de vil levere sin rapport våren 2026.

Bakgrunn for representantforslaget

Det kommer frem at bakgrunnen for representantforslaget er FMAs rapport fra 2025, der de bl.a. ga en vurdering av risiko for detonasjon av eksplosiver og spredning av kvikksølv. I denne rapporten gikk det bl.a. frem at FMA mente at tildekking kan innebære betydelig risiko for detonasjon og ukontrollert spredning av kvikksølv.

Det er viktig å påpeke at Kystverket har innhentet vurderinger også fra Forsvarets forskningsinstitutt og Forsvaret ved minedykkerkommandoen. Disse etatene deler ikke FMAs vurdering, og mener det er lite sannsynlig med detonasjon ved tildekking, og at risikoen for selvdetonering er lav.

Vurdering av forslaget

De undersøkelsene Kystverket er i gang med, gjennomføres for å gi ny og viktig informasjon, som etter min vurdering bør ligge til grunn for eventuelle nye oppdrag. Dette inkluderer informasjon om plasseringen og tilstanden til kvikksølvbeholdere og grunnforholdene rundt vraket. Det skal også gjennomføres et mulighetsstudium for heving av last, som vil gi informasjon om metoder for arbeider med vrakseksjonene. Aktuelle metoder for heving av last vil også kunne være relevante for heving av vrakdelene.

Alt dette er informasjon som kan være svært viktig og verdifull når det skal fattes en beslutning om den videre håndteringen. Jeg vil også peke på at ekspertutvalget i sin rapport fra 2022 var tydelige om at det er mange usikkerheter i dette arbeidet, særlig knyttet til

eventuelle hevingsoperasjoner, og at nødvendige videre avklaringer trolig vil kreve inngående og omfattende undersøkelser av vrak, last og sjøbunn. Utvalget skrev bl.a. følgende:

«Den største utfordringen med vurderingene, slik utvalget ser det, er derfor de store usikkerhetene som foreligger knyttet til både hvor store mengder forurensing/kvikksølv det dreier seg om, hvor det befinner seg, og tilstanden til både kvikksølvbeholderne og vraket.»

Dersom mandatet endres nå til å inkludere vurdering av heving av vraket, vil det innebære å stanse Kystverkets arbeid, og starte arbeidet med en ny konseptvalgutredning. Dette vil bety at det vil ta lang tid å få konkrete anbefalinger om den håndteringen av vraket og kvikksølvforurensningen. Det vil medføre behov for ny anskaffelsesprosess og en ny ekstern utredning. En slik anskaffelsesprosess vil ta om lag et halvt år. Deretter vil gjennomføringen av selve konseptvalgutredningen ta ytterligere tid, anslagsvis ett år, men dette anslaget er forbundet med stor usikkerhet. Utredningen skal deretter kvalitetssikres. I sum vil dette innebære at dersom det blir vedtatt å endre mandatet nå i tråd med representantforslaget, vil det gå anslagsvis to år før man får en tilrådning som regjeringen kan vurdere. Å stanse gjennomføringen av tokt 2 nå vil også kunne få økonomiske konsekvenser, ettersom det er inngått kontrakt med leverandør.

Jeg mener at en slik utsettelse vil være svært uheldig for håndteringen av saken, særlig med tanke på at vedtaket i stor grad ville være basert på råd fra FMA, som er i strid med rådene fra de øvrige etatene i forsvarssektoren og konklusjonen fra ekspertutvalget. Ved å vente til en ser resultatene av den undersøkelsen Kystverket er i gang med, vil en ha bedre og mer presis informasjon til å ta en god beslutning om den videre prosessen med ubåtvraket og kvikksølvforurensningen. Jeg ser ikke positive virkninger av å endre mandatet til Kystverket nå, før de har ferdigstilt de undersøkelsene de er i gang med.

Avslutningsvis vil jeg peke på at rapporten Kystverket skal levere, vil utformes i tråd med kravene til en konseptvalgutredning, med enkelte nødvendige tilpasninger til oppdragets egenart. Rapporten vil dermed kunne kvalitetssikres i tråd med statens prosjektmodell for store investeringsprosjekter. Det vil altså være fullt mulig med en ekstern kvalitetssikring av det arbeidet Kystverket er i gang med nå.

Med hilsen



Marianne Sivertsen Næss

Kopi

Celine Vallet Sogge